

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Letna vsak četrtlet in velja s poštnico vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 6 K, za druge tujevetrške dežele 8 K. Kdor hodi sam po njega, plača na leto samo 3 K. — Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopolnjuje do odpovedi. — Udeje „Katoliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Korotška cesta šte. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Korotška cesta šte. 5, sprejema naročnine, inserate in reklamacije. Za inserate se plačuje od enostopne pettivrste za enkrat 18 vin., ali kar je leto, 1 kvadratni centimeter prostora stane 12 vin. Za večkratne oglašne primeren popust. V oddelku „Male narodne“ stane beseda 5 vin. Parte in zahvale vsaka pettivrsta 24 vin., izjave in Poštano 36 vin. — Inserati se sprejemajo do torka opoldne. — Nezaprite reklamacije so poštnine proste.

Za državni zbor.

Začetkoma vojske je bilo ljudstvo proti državnemu zboru. Med tem se je mnenje korenito spremenilo. Ljudstvo je uvidelo, posebno kmetstvo, da je poprej imelo vendar več zaščite nego sedaj. In če že ni bilo druge koristi od državnega zbora, vsaj možnost je bila dana, da so zastopniki pritožbe in želje svojega ljudstva lahko prosto in glasno prednašali najvišjim oblastim.

Na Ogrskem so zadnji čas vladi nasprotni poslanci zelo svobodno izražali o vseh zadevah svoje prepričanje. Ta zgled je podžgal avstrijsko javnost, ki bi tudi rada slišala mnenja svojih domačih avstrijskih poslancev. Zraven pa se je toliko gospodarstvenih vprašanj, katere bi trebalo javno pojasniti od vseh strani, da želja po državnem zboru tudi z javnogospodarskega stališča postaja vedno večja. Zastopniki kmetov bi imeli zelo mnogo povedati, česar sedaj ne morejo nikjer. Vsled tega ni čudo, da je zadnja dva tedna splošna želja po državnem zboru zelo narasla.

Vsi državnoborski klubi so se, razven nemškoračikalnega, izrekli za to, da se skliče drž. zbor. Drugo polovico meseca oktobra bi baje zbornični predsednik dr. Sylvester poklical vse klubove načelnike na posvetovanje, da se pogovorijo o dostojnem in času primernem nastopu, ako se res skliče državni zbor.

Državni zbor je namreč sedaj zaključen in vlada mora cesarju predlagati, da ga zopet otvori in pokliče na delovanje. Ali bo vlada to hotela storiti, ali ne, tega nihče ne ve. Dosedaj ni hotela vlada še ničesar slišati o sklicanju državnega zbora. Toda sedaj so druge razmere, med ljudstvom drugo razpoloženje, med poslanci volja za resno delo in v politiki se mora vedno računati z razmerami. Zato ni izključeno, da se tudi vlada premisli. Že prihodnji mesec se bodo v tem pogledu razmere razjasnile.

Kmetska nadaljevalna šola.

Nujna potreba strokovne izobrazbe.

Po vojski bodo od kmeta v marsikaterem oziru zahtevali mnogo več kot pred vojsko. Davki bodo gotovo mnogo večji, obleka in živila se vedno draga in istotako bo treba tudi delavske moči boljše plačevati. Prva leta se bo posebno močno občutilo pomanjkanje živine. Naša sveta naloga je torej, da se predvsem poskrbi za strokovno izobrazbo kmetkega ljudstva, da bo znalo svoja polja, travnike in živinorejo postaviti na tisti višek, kot je v drugih deželah, da na ta način dobi dovolj dohodkov za plačevanje velikih novih in starih bremen.

Ljudskošolski pouk se v sedanjem času žal ne more vršiti tako, kot bi bilo želeli. Mnogo učiteljev je vpoklicanih in starejše otroke rabijo matere doma pri oskrbovanju živine in drugih delih in jih ne morejo redno pošiljati v šolo. Pouk torej v vsakem oziru zaostaja.

Se slabše je glede izobrazbe v tečajih, na predavanjih in poučnih shodih. Na raznih učnih zavodih so se poprej vršili mesec za mesecem daljši in krajši poučni tečaji. Prirejale so jih gospodarske šole, naše slovenske krščansko-socialne organizacije, kmetijske zadruge in podružnice. Smelo trdimo, da se je na leto vršilo na Slovenskem Stajerju gotovo nad 100 takih poučnih tečajev. Ljudstvo in zlasti mladeniči, je srkalo v teh nadaljevalnih šolah toliko potrebne nauke; od tod tudi izobraženost naših mož in mladeničev, katere je prišla posebno v sedanjí vojski izrazito do veljave. Kakor so bili naši možje in mladeniči poprej izborni gospodarji in zadrugarji, tako so sedaj neprekosljivi bojevniki in branitelji domovine. Naša slovensko-krščansko-socialna in gospodarska organizacija je pomagala vzgojiti domovini velik del proslavljenega „Železnega zbora.“

Veliko vrzel v nadaljevanju našega izobraževalnega dela pa nam je napravila vojska. Shodi in tečaji so sedaj nemogoči. Treba bo torej že zdaj misliti na to, kako se ta škoda popravi. Ljudska šola je gotovo premalo za vse zahteve, ki se stavijo glede ljudske izobrazbe.

Skrbimo pred vsem za strokovno-kmet-sko izobrazbo. S. K. S. Z. in njena društva, Zadruga Zveza s svojimi zadrugami, Kmetijska dru-

žba s svojimi podružnicami, ljudske in poljedelske šole, občine, okrajni zastopi, dežela in država, vse mora sodelovati pri velikem delu bodočnosti: Dati kmetkemu ljudstvu, temu glavnemu temelju naše države, toli potrebne izobrazbe. Ali bi se ta izobrazba širila in podala potom nadaljevalnih šol ali s pomočjo tečajev, to naj merodajni krogi sami odločijo.

Slovenski kmet bo po vojski moral imeti tudi malo več trgovskega duha. Poglejmo samo, kako velikansko premoženje si je nakopičil marsikateri trgovec, ki je za časa vojske tržil s kmet-skimi pridelki: senom, vinom, lesom itd. Milijone in milijone kmetkega denarja se je nakopičilo v blagajnah ljudi, ki kmetkega ljudstva sicer ne marajo, a mastni dobiček od naših pridelkov jim diši. Radi tega ne nasprotujmo tistim, ki nam želijo dobro, ki nas hočejo izobraziti.

Glede potrebe strokovne izobrazbe smo dobili od priprostega kmetkega mladeniča sledeči dopis:

Vprašanje: „Kako bo kmetijstvo v bodoče“, je gotovo eno najvažnejših vprašanj za prihodnost, za kmeta, kakor tudi za državo samo. Da se mora storiti v tem oziru velik korak naprej, je pač jasno. Silna draginja, ki se tudi po vojski ne bo de-skrila, veliki novi davki, ki se se gotovo zvišajo, visoke mezde delavstvu in služinčadi itd., vse to dela kmetu težke skrbi. Dočim veleobrtni in industrija zdaj po knežje žanje, kmetijstvo mnogokje hira. Če je sedaj kak kmet tako srečen, da si shrani malo denarja, naj se nad tem nikdo ne izpodtika. Veliko je že kmet moral dati od hiše, kar bi sam krvavo rabil, ne bo več tako dolgo — če bo vojska še dalje trajala — in vsega mu bo zmanjkalo, tudi morebitni sedajni prihranek v denarju. Da posestva po vojski ne bodo ista kot pred vojsko, je pač vsakemu razumljivo. Kako pa naj oslabšano posestvo brez potrebne živine nosi silna bremena po vojski? Treba je najti novih poti k virom dohodkov. Delo samo, brez strokovne izobrazbe, nam v tem ne bo odpomoglo. Treba je oboje: umnega dela in strokovnega znanja! Kdor to uvideva, dobro; kdor ne, se ga naj k temu prisili! Država ve, kdo ji danes ohranja njeno moč, ona ve, kje si lahko išče novih davkov. Država bo morala pa tudi vedeti, kaj je kmetijstvu za njega obstoj potrebno. Pred vsem bo morala dati strokovnih šol, gospodarskega in gospodinjkega pouka. Kakor je obvezen pouk v ljudski šoli, tako naj bo tudi v kmetijski stroki. Komu ni možno pohajati dve-do triletnih kmetijskih šol, naj se mu omogoči zimski nadaljevalni po-

nk v domači šoli. Ljudskošolsko učiteljstvo mora biti zmožno voditi te šole. — Kdo ima tako težaven in širok delokrog, kakor ravno kmet? Treba mu je nadarjenih, izobraženih moči. Kmetu bo treba v prihodnje res biti strokovnjak, da bo kos svoji težavni nalogi. Kaj se s strokovno izobrazbo in umnim delom doseže, nas učijo tuji vzgledi. Tem vzgledom moramo slediti!

K. K.

Še enkrat: Oddaja žita.

Vprašajo nas: Meni se je predpisalo, da moram oddati 1000 kg pšenice, pridelal pa sem je samo 1100 kg; 500 kg rži, pridelal sem je samo 620 kg; 1000 kg ječmena, pridelal sem ga samo 1450 kg; 1500 kg ovs, pridelal sem ga samo 1780 kg. Ako bom res moral oddati tolike množine žita, mi ga za seme in prehrano družine in delavcev skoro nič ne ostane. Vzdrževati moram 10 ljudi lastne družine, a poleg tega pa še imam skoro vsak dan na hrani tri viničarjeve ljudi in dva druga delavca kot dninarje. Pisali ste, da smem na vsakih 365 dni računati po enega delavca za celo leto. Meni torej sigurno gre, da smem računati 1500 dni na leto, t. j. 4 delavce. Preživeti torej moram skozi celo leto 14 oseb. Imam tudi 2 konja.

Odgovor:

Žito za seme.

Za seme si smete obdržati od pšenice, rži, ječmena in ovs 20%, t. j. od vaše pšenice 220 kg, od rži 124 kg, od ječmena 290 kg, od ovs 356 kg.

Žito za prehrano družine in delavcev.

Za prehrano svoje družine in delavcev, to je za 14 oseb, si smete računati (za eno osebo 132 kg žita na leto, nižja mera se še dosedaj ni razglasila) 14 krat 132 kg = 1848 kg.

Ječmen za svinje.

Nadalje si smete eno četrtino ječmena, t. j. 368 kg, še posebej odračunati za pokladanje svinjam.

Oves za konje.

Od ovs si smete obdržati, ker imate 2 konja, za vsak dan 2 kg, t. j. 730 kg. Skupno torej s semenom vred 1086 kg. Ker ste ga pridelali 1780 kg, ga morate oddati ne 1500 kg, ampak samo 894 kg.

Končni račun.

Od preostalega žita si računate vsake vrste 1 tretjino za prehrano družine. Gre vam torej 1848 kg. Pšenice si smete obdržati približno 600 kg, rži pa vso, kar vam je po odračunanju semena preostane, t. j. 496 kg. To oboje bi znašala še le 1096 kg, torej si še morete obdržati tudi 752 kg ječmena. Po tem računu imate oddati ne 1000 kg pšenice, ampak samo 280 kg, rži nič, ječmena samo 45 kg.

Napravite tak račun in se na podlagi teh števil pritožite na okrajno glavarstvo, da se je od vas zahtevala previsoka množina žita. Sklicujte se na to, da morate svojo družino preživeti, da si morate ohraniti dovolj žita za seme in da morate tudi svinjam dajati

ti nekaj ječmena, sicer ne bomo masti. Ako si boste napravili tak račun, vas noben komisijonar ne more prisiliti, da bi morali več oddati, kot ste si izračunali.

Kaj je z oddajo žita, kjer je bila toča.

Okrajna glavarstva, oziroma žitni komisijonari in žitni nadzorniki, zahtevajo celo od občin, ki so trpele letos vsled toče ali drugih uim, da morajo posestniki oddati velike množine žita. Tem svetujemo sledeče: Občinski urad naj na vsako polo posameznega posestnika, ki je bila doposlana od okrajnega glavarstva, na podlagi uradnega seznama o škodi po toči, napiše, v koliki meri ga je toča zadela. N. pr.: Matiji Bračko je toča pobila tri četrtine poljskih pridelkov, Janezu Hađer eno polovico. Taka izjava občinskega urada se mora potrditi z občinskim pečatom in županovim podpisom. Občinski urad naj nato vse pole zopet vrne okrajnemu glavarstvu.

Premalo semenskega žita.

Glede računa za semensko žito se nam piše iz ptujske okolice: Kakor ste zadnjič pisali, se sme za seme obdržati 20% letošnjega pridelka. To je za leto skrajno malo. Ako bi bila dobra letina, bi bilo dovolj. A ker je bila letos, kakor je splošno znano, letina zelo neugodna, je 20 kg žita od 100 kg za seme premalo. Ako je bila dobra letina, se je na srednjorodoviti njivi od enega mernika vsejane pšenice pridelalo 8 do 10 mernikov, letos pa samo 4 do 5, celo samo 2 do 3. Torej 20% je za seme letos premalo. Če se nam bo pustilo samo 20% od letos pridelanega žita, bo letina prihodnje leto še veliko slabša!

Sušenje sadja.

V „Slov. Gospodarju“ smo že večkrat opozarjali naše ljudi, naj letos prav pridno sušijo sadje. Od sušenja sadja bomo imeli dvojni dobiček. Na eni strani nam bo suho sadje nadomestovalo kruh, posebno za otroke, na drugi strani pa bo imelo letos suho sadje izvanredno visoko ceno. Opozorjamo še enkrat, da se dajo z uspehom sušiti tudi jabolka in ne samo slive in hruške. Zrela jabolka se narežejo na štiri ali osem delov in se tako sušijo kot vsako drugo sadje.

Da se bo po suhem sadju letos res močno povpraševalo, je dokaz, da je že sedaj po listih vse polno inseratov: „Kupujem suho sadje po najvišjih cenah“ itd.

O suhem sadju nam je poslal prijatelj našega lista sledeči zanimiv sestavek:

Bilo je v začetku vojne. Zmanjkalo mi je suhih češpelj; stopim v trgovino in prosim, da se mi da 1 kg češpelj. Uslužbenka odgovori: „Srbskih zdaj nimamo, kalifornijske imamo.“ — „Kalifornijske? Pa prosim kalifornijskih, vendar, koliko pa stanejo?“ — Odgovor: „1 kg 2 K.“ — „Potem prosim samo pol kg za poskušnjo!“ Bile so to res krasne suhe češpelje, debele, mesnate in sladke kakor dateljni. Poprej še nikdar niso slišal niso o kalifornijskih češpeljah; a drage so vendarle, 2 K! Srbske (oziroma bosanske) so stale včasih 60 v. Pa tedaj sedaj ni! Ni srbskih, ni bosanskih, kalifornijske so, kje šmenta so pa domače?! In znano mi je bilo, da so prej v naši okolici posamezni kmetje imeli po 50 mernikov svežih češ-

pelj in v brežiškem okrajnem glavarstvu sem pred leti videl, da so kmetje ob dobrih letinah, ker jim je manjkalo lesene posode, delali globoke betonirane jame, v katerih se shranjevali češpelje za žganje.

In sedaj ne dobiš v domači trgovini 1 kg suhih domačih češpelj! Kdo je kriv? Ali kmetje, ali trgovci? Ali je mar trgovina s suhim sadjem taka malenkost, da ne kaže zanjo se pobrigati?

Po zanimivih podatkih v „Slov. Sadjarju“ štev. 10 in 11 iz leta 1915, se je od leta 1909 do leta 1913 prodalo iz Avstrije povprek za 14.000.000 K svežega sadja (brez češpelj) in sicer okrog 8000 vagonov samo v Nemčijo, v ostale države pa 2000 vagonov. — Svežih češpelj se je izvozilo za 714.000 K zopet vse samo v Nemčijo, okoli 900 vagonov. Posušanih češpelj se je izvozilo v petih letih povprečno 635 vagonov v vrednosti 3.294.000 K. Izvoz se pa seveda po sadnih letinah menjava; tako se je v letu 1913 izvozilo samo v Nemčijo 1032 vagonov suhih češpelj. Nemci sploh uvažajo silno veliko sadja. Nemški profesor dr. Haupt v Giessenu je objavil članek, v katerem svari Nemce, da morajo previdno ravnati s sadnim pridelkom, ker v Nemčijo se na leto za 825 tisoč ton (82.000 vagonov) več sadja uvozi kakor izvozi in samo iz Amerike pride vsako leto 5000 vagonov suhega sadja — med tem je šel del lupljenih jabolčnih krljev — kar bo vse letos odpadlo. (Reichspost, 6. avg. 1915, št. 367.) Po tem pojasnilu nam je umeven drug pojav na sadnem trgu. V Bosni se na leto nasuši 6000 vagonov suhih sliv; letos pa je bila menda letina slaba, tako da je obetala samo 1000 vagonov. Zato pa so šle cene strahovito kvišku, stot je kmalu dosegel 140 K, tako da so postavili najvišje cene na 150 K za 100 kg. Kupecev je bilo veliko, domačih in tujih, blaga pa bolj malo, zato je šel kup kvišku. Umljivo nam je pa tudi, zakaj so naše domače tvrdke s tako vneto kupovali suhe češpelje in suhe hruške, česar prej nikoli ni bilo. Dalo se je gotovo pri tej kupčiji krasno zaslužiti in ne verjame mo, da bi bil kmet prisodil enemu merniku suhih češpelj toliko vrednost, kolikor jo je v resnici imel.

Za kupeca in prodajalca bi bilo sadje prav prišlo, ako bi bili imeli pri nas bolj urejeno sušenje sadja. Poznam kmeta, ki je pred leti imel 200 mernikov tepk; ako bi bil le del tega posušil in spravil med ljudi, koliko živeža bi se dobilo za revne ljudi doma in bi ga ne bilo treba uvažati od zunaj! Po trgovinah se dobijo istrski lešniki, egiptovski dateljni, razne stvari iz devete dežele, če pa hočeš nekaj suhega sadja dobiti, moraš imeti dobrega prijatelja, da prideš do sadja. In vendar bi bili lepo posušeni jabolčni krlji, suhe hruške in češpelje nekaj posebnega, ki bi rešilo gospodinj iz zadrege tudi taka leto ko ne bo sadne letine!

Pa še nekaj!

Po vojni bo doživela naša industrija in trgovina velik preobrat. Naš izvoz znaša okoli 2800 milijonov kron vrednosti; tretjina tega, 865 milijonov K, gre v državo, s katerimi smo v vojni. Angleži že zelo dolgo delajo na to, da bodo Nemčijo in Avstrijo bojkotirali, t. j. zaprli ji dovoz in izvoz. Tudi Nemci bodo veliko izgubili, ker bodo znatno izgubili več nasebin, kamor so dozdaj izvažali svoje blago. Iskali bodo novih trgov in ni neverjetno, da bodo Nemci tudi z nami teknovali celo v tistih deželah, s katerimi imamo zdaj prav živahne trgovske zveze. Marsikak naš izvoz bo odpadel; zato bo pa prav, da se povzdigne izvoz drugih predmetov. Le preveč izvažamo iz Avstrije surovine, namesto da bi blago obdelali in podelali doma v finejše oblike. Če naročiš

del. Slaba pot in teža kovčkova sta ga zelo utrudila in vroč pot mu je bil raz čelo.

„Hvala Bogu, kmalu bom doma! Samo 10 minut je še do vasi.“

Mož je prišel z veliko težavo do vasi. Malo se postoji na cesti, se ozira naokrog, potem pa mahne naravnost proti — Gorjančevi hiši.

Pri Gorjančevih je bila že tema. Pristopi k oknu, posluša nekaj časa, potem pa krepko potrka.

Zena je v hiši že trdno spala. Ni je predramil ropot.

Mož potrka drugič močneje in pravi: „Odpri mi no, Meta!“

Zena se zbudi. „Ali je res nekdo trkal, ali se mi sanja? Bog mi pomagaj, popolnoma nič ne vem, kje sem!“

Hito gre iskati vžigalice, da si slišala je zunaj stopinje. Ozre se proti oknu. Oknu zapazi — svojega moža. Mravlje jo obsojujejo po vsem telesu. Ni se mogla ganiti z mesta. Stala je pri peči in zrla skozi okno na svojega moža. Ni vedela, ali se ji sanja, ali je resnica, ali je to samo duh umrlega moža.

Moža je začelo zebsti. Moker je bil in tudi noč ni bila ravno topla. Nevoljen je bil že, da ga pusti žena tako dolgo zunaj čakati. Na vso moč je potrkal na okno ter dejal: „Ali ne poznaš več svojega moža...?“

Zena se je malo zdramila, napravila luč in šla odpirat.

„Dolgo si me pustila čakati. Zebe me že“, pravi mož in ponudi ženi roko.

„Ali si ti res, Janez, ali samo sanjam? Ne razločujem več sanj od resnice.“

Ko prideta v izbo, se žena ni mogla več zdržati joka. Zaplakala je kot majhen otrok, se oklenila moža okrog vratu in ga tiščala k sebi. Dolgo ni za-

mogla spregovoriti besede. Konečno reče s tresočim glasom: „Zgodil se je čudež!“

Mož se ji zmuzne iz objema in jo vpraša začudenost: „Kakšen čudež?“

Zena mu ponudi pismo, ki ga je dobila prejšnji dan, rekoč: „Beri in videl boš!“

Mož je bral. Med branjem je večkrat zmajal z glavo in dejal konečno: „To je laž. Hudobni ljudje delajo to in hvala Bogu, da on ne pripusti vsega, kar taki hudobneži žele!“

„Bodi zahvaljen, dobri Bog“, reče žena in gre klicati otroke. Ko so slišali ti besedo „oče“, so skočili vsi kvišku in tekli k očetu. Obstopili so ga, se ga prijel eni za noge, drugi za roke ter ga začudeno gledali. Ginjen do dna srca je poljubil vsakega posebej na čelo.

Tudi najmanjšega prinese mati v sobo. Mel si je oči in začudeno gledal očeta. Ni ga spoznal. Oče ga je hotel vzeti v naročje, a otrok se je obrnil v stran, trdno se oklepajoč matere. Nekaj časa ga je začudeno gledal, a kmalu nato razprostil roke, da gre k njemu. Z veseljem ga je vzel oče v naročje in pritisnil k sebi. To je imel oče veselje z otroci, ki jih že toliko časa ni videl! Vsi bi bili radi sedeli na njegovih kolenih. Ves izmučen od dolgega pota si je želel odpočiti. Kako vesel je bil, da more po dolgem času zopet enkrat počivati pod svojim domačim krovom, med svojo priljubljeno družino!

„Ne bom ti nocoj pripovedoval, kako se mi je godilo v tujini. Pomeniva se jutri. Truden in moker sem. Pojdem k počitku.“

Zena mu je pripravila večerjo in potem so šli vsi, veseli srečnega svidenja, v posteljo.

Bleda luna je plavala visoko gori nad Gorjančovo hišo in srebrila s svojimi žarki njena okna. A poslala je nekaj žarkov tudi v izbo, kjer je mirno počivala srečna družina Gorjančeva.

V viharini noči.

Mr. L.

(Konec.)

Nehalo je deževati. Oblaki so se razgubili in že so se prikazovale na nebu zvezdice. Med njimi je pa plavala luna oblastno in ponosno nad vasjo ter gledala pod sebe na spečo naravo. Vse je bilo tiho in mirno. Le deževne kapljice, ki so padale od drevja, so šumljale na listjem. Vsa narava je mirovala, kakor v strahu vsled prestane nevihte. Luna je razsvetljevala komaj toliko, da je bilo moči razločevati drevje, stoječe ob cesti, ki vodi proti vasi Zabreg.

Cuj! Po cesti nekdo koraka. Teško stopa in večkrat prežene svoj kovček raz eno ramo na drugo in malo postoji, da se oddahne. „Da bi prišel vsaj že enkrat čez ta klanec, potem sem sem dober“, pravi, poprime zopet kovček in gre dalje.

Cesta je bila blatna, da je mož komaj noge vzdigoval. Večkrat se je zadel ob kak kamen ali pa je stopil globoko notri v kak jarek, da bi bil kmalu pa-